Kaivosteollisuus

30.1.2019

Ympäristövaliokunta
Eduskunta

HE 293/2018 vp
KAIVOSLAIN MUUTOS

Lisälausunto liittyen professori Ismo Pölösen lausuntoon, joka esitettiin valiokunnassa 9.1.2019

1 TAUSTA

Toisin kuin lausunnossa annetaan ymmärtää, jo tällä hetkellä voimassa oleva kaivoslaki mahdollistaa lupahakemuksen saattamisen vireille ilman, että hakemus sisältää kaikkia laissa edellytettyjä selvityksiä ja liitteitä, eikä tämän ole katsottu vaikuttavan kielteisesti asianosaisten (kuten maanomistajat), kansalaisjärjestöjen tai lausuvien viranomaisten asemaan tai olevan ristiriidassa voimassa olevan lainsäädännön tai EU-oikeuden kanssa.

Hallituksen esityksen tuoma muutos nykytilaan nähden olisi ainoastaan se, että lupahakemus saisi kaivoslain mukaisen etuoikeuden siitäkin huolimatta, että hakemus ei sisältäisi kyseisiä selvityksiä hakemuksen jättöhetkellä.

Kaivoslain mukaisen etuoikeuden ainoana tarkoituksena on ohjata kaivosviranomaista sen määritellessä kilpailevien hakemusten käsittelyjärjestystä. Edellä selostetun perusteella ehdotettua säännösmuutosta voidaan pitää lähinnä teknisenä pykälämuutoksena, jonka vaikutukset rajoittuvat luvanhakijoihin.

2 LAUSUNNOSSA ESITETTYJEN VIRHEELLISTEN NÄKEMYSTEN OIKAISU

Professori Pölönen esittää lausunnossaan näkemyksiä, joiden mukaan

- muutosehdotus merkitsisi ympäristöselvitysten ja luvituksen suhteen kaivoshankkeita koskevaa poikkeusta muihin hankkeisiin verrattuna.
- muutosehdotus poikkeaisi yhden luukun lainsäädäntömallista ja mahdollistaisi lupahakemuksen jättämisen jo ennen arviointiselostuksen valmistumista.
- vireillä oleva ehdotus YVA-lain uudeksi 22 a §:ksi on selkeästi ristiriidassa muutosehdotuksen kanssa.
- muutosehdotuksen mukainen sääntely merkitsisi heikennystä sekä Natura-arvioinnin että YVA-menettelyn ympäristölliseen vaikuttavuuteen.
- muutosehdotus pidentäisi malminetsintävaihetta.
- muutosehdotus ei varmista EU-oikeuden tehokasta toimeenpanoa.

Jäljempänä selostetun perusteella, voimme todeta, että lausunnossa esitetyt näkemyksen perustuvat puutteelliseen analyysiin kaivoslakia koskevan muutosehdotuksen sisällöstä ja sen suhteesta voimassa olevaan lainsäädäntöön ja vireillä olevaan hallituksen esitykseen laeiksi eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta sekä

eräiksi niihin liittyviksi laeiksi (HE 269/2018 vp, ”**hallituksen esitys yhteensovittamislaiksi”**, nk. yhden luukun periaate).

1. **Muutosehdotus on yhdenmukainen ympäristönsuojelulain sekä vesilakia koskevan muutosehdotuksen kanssa. Ristiriitaa yhteensovittamislakia koskevan hallituksen esityksen kanssa ei ole.**

   Nyt puheena oleva kaivoslakia koskeva muutosehdotus yhtenäistäisi vesilain (587/2011), ympäristönsuojelulain (527/2014) ja kaivoslain sääntelyn YVA-selostuksen toimittamisten koskevan ajankohdan osalta, jota on pidettävä suotavana lainsäädäntökehityksenä. Nykyinen tilanne, jossa toiminnan edellyttämien lupien sääntely poikkeaa merkittävästi toisistaan, on omiaan luomaan tarpeetonta epäselvyyttä niin toiminnanharjoittajille, asianosaisille kuin viranomaisille.

   Edellä mainitusta huolimatta lausunnossa esitetään näkemys, että nyt puheena oleva muutosehdotus loisi kaivoshankkeiden osalta poikkeuksen hakemussääntelyyn muihin lupatyyppeihin verrattuna.

   Lausunnossa unohdetaan kuitenkin mainita, että kaivoslakia koskeva muutosehdotus vastaa täysin ympäristölupamenettelyn keskeisimmän säädöksen, ympäristönsuojelulain 39 §:n 2 momenttia, jonka mukaan lupahakemukseen on liitettävä YVA-selostus ja yhteysviranomaisen perusteltu päätelmä ”ennen päätöksentekoa”. Säännöksen mukaan hakemukseen on lisäksi tarvittaessa liitettävä luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitettu arviointi. Ympäristönsuojelulaki ei siten edellytä hakijaa liittämään YVA-selostusta ja perusteltua päätelmää lupahakemukseen hakemusta jätettäessä.

   Lausunnossa unohdetaan myös mainita, että yhteensovittamislakia koskevassa hallituksen esityksessä esitetään vesilain 11 luvun 3 §:n muuttamista siten, että vesitalouslupaa koskevassa asiassa YVA-selostus ja perusteltu päätelmä on liitettävä lupahakemukseen viimeistään ennen päätöksentekoa. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että säännös vastaisi muutoksen jälkeen voimassa olevaa ympäristönsuojelulain 39 §:n 2 momenttia. Kyseinen vesilain muutos vastaa nyt puheena olevaa kaivoslain muutosta, jolloin lausunnossa esitettyä ristiriitaa kaivoslakia ja yhteensovittamislakia koskevien hallituksen esitysten välillä ei voi olla.

2. **Muutosehdotus ei ole ristiriidassa YVA- tai luonnonsuojelulainsäädännön kanssa tai YVA-lakia koskevan hallituksen esityksen kanssa.**

   YVA-lain 15 §:n mukaan hankkeen ympäristövaikutukset on selvitettävä ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä suunnittelun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa hankkeen muu valmistelu huomioonottaen vaihtoehtojen ollessa vielä avoinna. Toisin kuin lausunnossa annetaan ymmärtää, edellä selostettu YVA-lain säännös ei edellytä YVA-menettelyn olevan valmis lupahakemusta jätettäessä. Myöskään luonnonsuojelulaki ei edellytä Natura-arviointia koskevan menettelyn olevan valmis lupahakemusta jätettäessä.

   Nyt puheena oleva kaivoslakia koskeva muutosesitys ei muuttaisi YVA-lain mukaisen YVA-menettelyn menettelysäännöksiä eikä muutosehdotus yhdistäisi kaivoslain mukaisen lupa-asian ja YVA-menettelyn kuulemismenettelyjä. Muutosehdotus ei myöskään estäisi ehdotetun YVA-lakiin tehtävän muutoksen soveltamista. Ristiriitaa vireillä olevien hallituksen esitysten välillä ei ole.

3. Muutosehdotus ei keventäisi hakijan selvittämisvastuuta vaan lain edellyttämät selvitykset tulisi edelleen toimittaa kaivosviranomaiselle kuten tähänkin asti.

Huomion arvoista on se, että haettua lupaa ei missään olosuhteissa voisi myöntää nk. puutteellisen hakemuksen perusteella, vaan lupa-asian ratkaiseminen edellyttäisi säännösmuutoksen jälkeenkin, että kaikki kaivoslain edellyttämät selvitykset ja liitteet on toimitettu kaivosviranomaiselle.

4. Muutosehdotuksella ei ole vaikutusta YVA-menettelyä koskevaan osallistumisoikeuteen.

Kaivoslupaa haetaan poikkeuksetta esiintymän käsittämälle alueelle eikä vaihtoehtoisia sijainteja hankealueelle ole käytännössä tarjolla. Hankealueen pysyvyysluonteisuus johtuu siitä, että esiintymän sijaintia ei ole mahdollista muuttaa. YVA- tai Natura-menettelyjen valmistumisen ajankohta lupahakemuksen jättöhetkeen nähden ei siten vaikuta hankealueen sijaintiin.

Vireillä oleva hakemus ei estä mm. kaivoksen prosesseihin tai kaivoksen eri toimintojen sijoitteluun liittyvää vaihtoehtovertailua. Nyt puheena olevan muutosehdotus luo vaihtoehtovertailulle paremmat lähtökohdat, kun ympäristöselvityksiä laadittaessa hakijalla on hyödynnettävissä viimeistenkin malminetsintävaiheiden tutkimustulokset. On lisäksi syytä huomata, että kaivoslupahakemusta on mahdollista muuttaa, mikäli Natura- tai YVA-menettelyjen yhteydessä käy ilmi, että hakemusalueen uudelleenrajaukselle on tarvetta.

Lausunnossa esitetyn sijaan muutosehdotus voi tosiasiallisesti tehostaa osallistumisoikeuden toteutumista, kun hankkeesta vastaavalla on ympäristöselvityksiä laadittaessa ollut täysimääräinen tutkimusaineisto, jonka pohjalta sen on ollut mahdollista laatia entistä laadukkaampia vertailuvaihtoehtoja.

5. Hakemuksesta tiedottaminen ja asianosaisten kuuleminen toteutuisi edelleen nyt voimassa olevien säännösten mukaisesti.

Muutosehdotus ei mahdollistaisi hakemuksen käsittelyä, kuten kuulemista, ennen kuin kaikki kaivoslain edellyttämät selvityksen on liitetty lupahakemukseen.

Osallistumisoikeuksien toteutumista on painotettu myös hallituksen esityksessä, jossa todetaan, että hakemuksesta tiedottaminen ja asianosaisten kuuleminen toteutuisi edelleen voimassa olevan kaivoslain mukaisesti ja, että hakemusasiakirjat tulisi edelleenkin toimittaa ennen hakemuksen kuuluttamista, joten kokonaisaineisto olisi jatkossakin lausujien ja mielipiteenantajien käytettävissä.

Viranomaisen selvittämisvelvollisuuden (ml. kuuleminen) perustuessa hallintolakiin, ei lainsäätäjä ole katsonut tarpeelliseksi säätää erikseen asiasta kaivoslaissa.

6. Muutosehdotuksella ei muutettaisi kaivoslain lupaharkintaa koskevia säännöksiä.

Muutosehdotuksella ei siten olisi vaikutusta kaivoslain mukaiseen lupaharkintaan.

7. Muutosehdotuksella ei ole vaikutusta malminetsintäluvan enimmäiskestoon.

Voimassa olevan kaivoslain nojalla vireillä oleva malminetsintälupahakemus tai kaivoslupahakemus ei oikeuta hakijaa suorittamaan malminetsintätöitä hakemusalueella ilman maanomistajan lupaa eikä nyt puheena oleva muutosehdotus muuta voimassa olevaa sääntelyä tältä osin. Muutosehdotus ei pidentäisi lausunnossa esitetyllä tavalla malminetsintäoikeuksien enimmäiskestoa.

Tässä yhteydessä on hyvä todeta, että aikaisemman lain aikana, ennen vuotta 2011 kauppa- ja teollisuusministeriö saattoi myöntää samalle hakijalle uuden valtausjakson edellisen kahdeksan (8) vuoden valtausjakson kuluttua loppuun. Aikaisemman lain soveltamiskäytännön osalta voi myös todeta, että kaivospiirin hakemiseen liittyvät selvitykset olivat huomattavasti nykylakia kevyemmät. Käytännössä kaivospiiri, jonka nojalla saattoi tehdä malminetsintää, oli ”hiljaisessa tilassa” usein vuosikausia.

8. Muutosehdotuksella ei ole kielteisiä ympäristövaikutuksia

Muutosehdotuksen vaikutukset ympäristölle on arvioitu hallituksen esityksessä. Hallituksen esityksen mukaan esitetyillä muutoksilla ei ole kielteisiä ympäristövaikutuksia.

Ehdotettu muutos, joka antaisi luvanhakijalle mahdollisuuden viimeistellä Natura 2000-arvioinnin ja YVA-selostuksen nykyistä joustavammalla aikataululla, mahdollistaisi niiden toteuttamisen entistä laadukkaammin. Tämä merkitsisi myös ympäristön- ja luonnonsuojelun kannalta parannusta nykytilanteeseen nähden.

9. Muutosehdotus ei ole ristiriidassa EU-oikeuden kanssa.

Nyt puheena oleva kaivoslakia koskeva muutosehdotus ei ole ristiriidassa EU-oikeuden kanssa. Tämä käy ilmi myös lausunnosta, jossa todetaan EU-oikeuden mahdollistavan perustellun päätelmän laatimisen vasta lupahakemuksen (johon on liitetty arviointiselostus) vireille tulon ja kuuluttamisen jälkeen. Tämän osalta on syytä huomata, että muutosehdotus ei mahdollistaisi YVA-direktiivistä huolimatta nyt puheena olevien selvitysten toimittamista kuuluttamisen jälkeen.

Tämän lisäksi on syytä huomata, että voimassa oleva ympäristönsuojelulain 32 § ei edellytä nyt puheena olevien selvitysten liittämistä lupahakemukseen hakemuksen jättöhetkellä. Edellä mainitun lisäksi yhteensovittamislakia koskeva hallituksen esitys sisältää vesilakia koskevan muutosehdotuksen, jolla saatetaan vesilain lupahakemusta koskeva säännös yhdenmukaiseksi edellä viitatun ympäristönsuojelulain säännöksen kanssa. Mikäli kaivoslakia koskeva muutosehdotus olisi ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, olisi vastaava ristiriita todettava myös ympäristönsuojelulain ja yhteensovittamista koskevan hallituksen esityksen osalta. Lausunnossa esitettyä ristiriitaa ei kuitenkaan ole.

10. Tällä hetkellä voimassa oleva kaivoslaki mahdollistaa lupahakemuksen saattamisen vireille ilman, että hakemus sisältää kaikkia laissa edellytettyjä selvityksiä ja liitteitä, eikä tämän ole katsottu vaikuttavan kielteisesti asianosaisten (kuten maanomistajat), kansalaisjärjestöjen tai lausuvien viranomaisten asemaan.

Hakemusta ei muutosehdotuksen jälkeenkään voisi ratkaista ennen kuin kaikki hakemukselta edellytetyt selvitykset ja liitteet on toimitettu kaivosviranomaiselle.

Muutos nykytilaan nähden olisi ainoastaan se, että edellä viitatut selvityksen sisältämätön hakemus saisi kaivoslain mukaisen etuoikeuden, jonka ainoana tarkoituksena on ohjata kaivosviranomaista sen määritellessä kilpailevien hakemusten käsittelyjärjestystä. Edellä selostetun perusteella ehdotettua säännösmuutosta voidaan pitää lähinnä teknisenä pykälämuutoksena, jonka vaikutukset rajoittuvat luvanhakijoihin.

11. Eduskunta on edellyttänyt muutosehdotuksen valmistelemista.

Lausunnossa unohdetaan mainita, että talousvaliokunnan mietintö (TaVM 4/2017 vp), jossa nyt puheena olevia muutosehdotuksia esitettiin hylättäväksi, sisälsi lausumaehdotuksen, jonka mukaan

> *”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti valmistelemaan kaivoslainsäädäntöön muutoksia, joilla siirretään voimassa olevan kaivoslain 34 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaiset lupahakemuksen liitteet 32 §:n sääntelyn piiristä siten, että etuoikeus malminetsintälupaan, kullanhuuhdontalupaan tai kaivoslupaan syntyisi ilmankin, että lupahakemus sisältäisi edellä mainittuja liitteitä.”*

Eduskunta hyväksyi talousvaliokunnan esittämän lausuman. Nyt puheena oleva hallituksen esitys toteuttaa eduskunnan hyväksymää lausumaa.

Syy talousvaliokunnan esitykselle hylätä vuonna 2017 edellä viitatut muutosesityksen kohdat johtui yksinomaan siitä, että eduskunnassa oli samanaikaisesti vireillä hallituksen esitys uudeksi YVA-laiksi, jolloin talousvaliokunta katsoi, että ensimmäisenä vireille tullut YVA-laki tulisi käsitellä loppuun, jonka jälkeen hylätyt kaivoslakia koskevat muutosesitykset tulisi tuoda takaisin eduskunnan käsittelyyn. Syy hylkäykselle oli puhtaasti tekninen toimenpide, jolla helpotettiin lainsäädäntötyöskentelyä eduskunnassa.

Tällä hetkellä eduskunnassa on vireillä yhteensovittamislakia koskeva hallituksen esitys, joka sisältää vähäisiä muutosehdotuksia YVA-lakiin. Vireillä olevan yhteensovittamislakia koskevan hallituksen esityksen käsittely eduskunnassa ei kuitenkaan luo edellä selostettua tarvetta toisen vireillä olevan hallituksen esityksen hylkäämiselle, koska samaan aikaan vireillä olevien hallituksen esitysten (kaivoslaki ja yhden luukun periaate) käsittelyn yhteensovittaminen on vaivattomampaa kuin vuonna 2017, jolloin käsiteltävänä oli täysin uusi YVA-laki, joka edellytti talousvaliokunnalta edellä selostettua poikkeuksellista toimea.

3 KAIVOSLAIN SÄÄNTELYJÄRJESTELMÄSTÄ JA TUTKIMUSTULOSTEN TÄRKEYDESTÄ HANKESUUNNITTELUSSA

Kaivoslain lupajärjestelmä perustuu hakijoiden ja hakemusten saamalle etuoikeudelle tiettyyn alueeseen.

Kyseinen etuoikeus ei tarkoita, että lupa myönnettäisi automaattisesti haetulle alueelle. Etuoikeus ei myöskään anna hakijalle oikeutta suorittaa malminetsintää alueella tai hyödyntää alueen kaivosmineraaleja. Etuoikeus ei myöskään vaikuta maanomistajan oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Kaivoslain mukaisessa etuoikeudessa on kyse hallinnollisesta normista, jonka perusteella kaivosviranomainen ratkaisee samalle alu-

eelle kohdistuvien hakemusten käsittelyjärjestyksen. Etuoikeus on hakijoiden näkökulmasta olennainen oikeus, koska etuoikeuden luoma varmuus hakemusten käsittelyjärjestyksestä mahdollistaa pääomaintensiivisen etsintävaiheen sekä aikaa ja pääomaa vaativan kaivoksen lupa- ja suunnitteluprosessin toteuttamisen. Ilman lain tasoista etuoikeusjärjestelmää yksityisrahoitteinen malminetsintä nykyisessä muodossa vähenisi merkittävästi.

Kaivoslain tällä hetkellä voimassa olevan 32 §:n mukaan hakemus saa etuoikeuden tiettyyn alueeseen vasta, kun kaivosviranomaiselle toimitettu hakemus sisältää kaikki kaivoslain 34 §:ssä luetellut selvitykset ja liitteet. Etuoikeus tiettyyn alueeseen saadaan myös kaivoslain mukaisen varauksen sekä voimassa olevan malminetsintäluvan nojalla. Jotta malminetsintäluvan haltija säilyttää etuoikeuden alueeseen mahdollisen kaivoslupahakemuksen osalta, tulee kaivoslupahakemus jättää kaivosviranomaiselle ennen malminetsintäluvan voimassaolon päättymistä. Muussa tapauksessa alueelle on myös muiden toimijoiden mahdollista jättää kilpaileva hakemus. Tämä on malminetsintään panostaneen toimijan kannalta epäsuotuisa tilanne, sillä etuoikeuden menettäminen voi tarkoittaa jopa 15 vuoden ja useiden kymmenien miljoonien eurojen panostusten menettämistä.

Natura-arviointiin sekä YVA-selostukseen liittyvien menettelyjen keskimääräinen kesto on arviolta 1-2 vuotta. Eräissä tilanteissa menettelyjen kesto voi olla jopa pidempi, tutkimusten ajoittuessa vain tiettyyn vuodenaikaan (kuten talvi). Käytännössä tämä tarkoittaa kaivoslupaa hakevan osalta sitä, että kaivosluvan kannalta keskeisten selvitysten viimeistely tulee aloittaa useita vuosia ennen malminetsintäluvan voimassaolon päättymistä (eli kesken käynnissä olevan tutkimusvaiheen). Käytännössä tämä tarkoittaa tämä sitä, ettei voimassa olevan lain puitteissa ole mahdollista sisällyttää viimeisten tutkimusvuosien tuloksia hakemukseen liitettävien selvitysten pohjaksi, jolloin selvitykset voivat perustua jo lähtökohtaisesti puutteellisiin malminetsintätuloksiin, joka osaltaan vaikuttaa merkittävästi kaivoshankkeen toteuttamisvaihtoehtojen suunnitteluun. Tämä luo osaltaan heikentää selvitysten laatimista, koska yksinomaan malminetsintävaiheen loppupään tutkimustulokset tarkentavat merkittävästi hankkeen suunnitelmia. Nyt puheena oleva muutosehdotus vähentää selvityksiin liittyviä täydennystarpeita, joka helpottaa asianosaisten mahdollisuutta hahmottaa hankekokonaisuutta ja vähentää viranomaisten sekä hakijan hallinnollista taakkaa.

On myös syytä huomata, että viimeiset malminetsintätutkimuksen pääsääntöisesti tuovat hankkeelle tarkan geologisen tiedon lisäksi myös merkittävää ympäristöllistä tietoa, jonka pohjalta täsmentyy muun muassa alueen hydrologinen tila, joka vaikuttaa edelleen merkittävästi hankesuunnitteluun ja toteuttamisvaihtoehtojen tarkentumiseen.

Muutoksen tarkoituksena on antaa hakijalle edellytykset sisällyttää kaikki malminetsintävaiheen tulokset lupahakemukseen liitettäviin selvityksiin ja toisaalta varmistaa, että hakijalla säilyy etuoikeus alueeseen Natura- ja YVA-menettelyiden ajan tilanteessa, jossa menettelyt valmistuvat malminetsinluvan voimassaolon päättymisen jälkeen. Käytännössä tämä toteutetaan siten, että Natura- ja YVA-selvitykset poistetaan kaivoslain 32 §:n sääntelyn piiristä eli hakemuksen etuoikeuden saamiseksi ei edellytettäisi edellä viitattuja selvityksiä. Selvitykset olisi kuitenkin liitettävä hakemukseen eikä hakemuksen osalta olisi mahdollista aloittaa esimerkiksi kuulemismenettelyä ennen kuin kyseiset selvityksen olisi liitetty hakemukseen.

Kaivoslupaa hakevan osalta tämä mahdollistaisi sen, että hakijalla olisi mahdollisuus varmistaa voimassa olevan kaivoslain mukainen etuoikeus alueeseen, suorittaa malminetsintätutkimukset loppuun ja käyttää hyväkseen viimeisimpien tutkimusten tulokset hakkeen Natura- ja YVA-menettelyissä.

4 LOPUKSI

Lausunnossa sivuutetaan täysin se, että ympäristölupamenettelyn keskeisimmän säädöksen, ympäristönsuojelulain, mukaan nyt puheena olevia selvityksiä ei edellytetä toimitettavaksi samanaikaisesti lupahakemuksen tullessa vireille vaan ympäristönsuojelulain mukainen sääntely mahdollistaa selvitysten toimittamisen hakemuksen jättämisen jälkeen. Nyt puheena oleva kaivoslakia koskeva muutosehdotus vastaa sanamuodoltaan ja sisällöltään voimassa olevan ympäristönsuojelulain 39 §:n 2 momenttia.

Lausunnossa esitetty näkemys, että kaivoslakia koskevan muutosehdotus olisi ristiriidassa yhteensovittamista koskevan hallituksen esityksen kanssa. Näkemys on virheellinen jo siitäkin syystä, että viitattu hallituksen esitys sisältää vesilakia koskevan muutosehdotuksen, joka vastaa sisällöltään mitä kaivoslain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan kaivoslain osalta ja mitä voimassa olevassa ympäristönsuojelulaissa säädetään.

Lausunnossa esitetyt virheelliset näkemyksen ja vajavainen analyysi kaivoslain muuttamista koskevan hallituksen esityksen sisällöstä sekä vaikutuksista ja toisaalta voimassa olevan ympäristönsuojelulain ja edellä viitatun vesilain muutosehdotuksen sivuuttaminen tekee ympäristövaliokunnalle toimitetusta lausunnosta yksipuolisen ja tarkoitushakuisen selostuksen puheena olevasta kaivoslakia koskevasta hallituksen esityksestä.

Kunnioittavasti

KAIVOSTEOLLISUUS ry

Pekka Suomela, toiminnanjohtaja